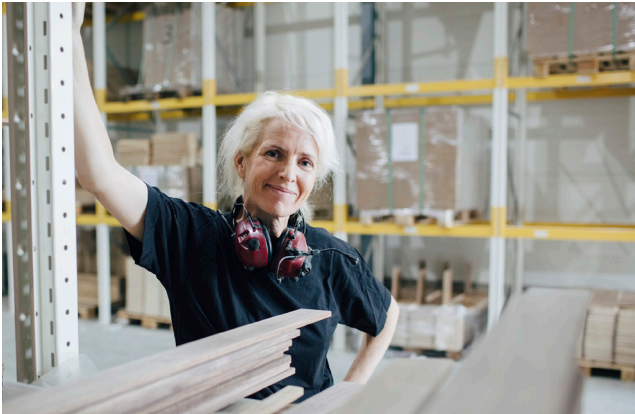

En god arbetsmiljö för framtiden

– regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025

Regeringskansliet
Arbetsmarknadsdepartementet

Ett hållbart arbetsliv

Ett hälsosamt arbetsliv

Ett tryggt arbetsliv

En arbetsmarknad utan fusk och brott

Kortversion av regeringens arbetsmiljöstrategi för åren 2021–2025

Detta är en sammanfattning av skrivelse 2020/21:92 som regeringen beslutade den 11 februari 2021. I skrivelsen presenterar regeringen sin arbetsmiljöstrategi för 2021–2025. Den anger inriktningen för regeringens arbetsmiljöpolitik och hur strategin styr mot uppsatta mål, genomförande av den samt hur strategin ska följas upp. Ta del av hela skrivelsen på [regeringen.se](https://www.regeringen.se).

En god arbetsmiljö för framtiden

Alla har rätt till en trygg och säker arbetsmiljö. Att skapa friska arbetsplatser är en viktig del för att förebygga ohälsa och ska vara en central del i det dagliga arbetsmiljöarbetet. Ambitionerna för arbetsmiljöpolitiken måste vara mer än att ingen ska skadas eller bli sjuk av jobbet. Arbetslivet ska erbjuda var och en som jobbar trygghet, utveckling och möjlighet till god hälsa. En god arbetsmiljö främjar utveckling av såväl verksamheter som arbetstagare och ger plats för människor med olika bakgrund och förmågor i arbetslivet.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen ger Sverige en god förmåga att snabbt möta de förändringar som sker i vår omvärld. Ett tydligt regelverk, en välfungerande tillsyn, god kunskapsutveckling och en välfungerande partssamverkan är det som kommer att skapa goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män.

Fyra prioriterade områden för ett arbetsliv som ger trygghet, utveckling och god hälsa

Regeringens arbetsmiljöstrategi syftar till att tydliggöra och stärka arbetet med att uppnå det av riksdagen beslutade målet för arbetslivspolitikerna som är att Sverige ska ha goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män (prop. 2011/12:1 utg.omr. 14 avsnitt 4.3, bet. 2011/12:AU2, rskr. 2011/12:88). Regeringen har utifrån detta mål satt ett mål om en arbetsmiljö som förebygger ohälsa och olycksfall, som motverkar att människor utestängs från arbetslivet, tar hänsyn till människors olika förutsättningar och bidrar till att utveckla individer och verksamheter (prop. 2020/21:1 utg.omr. 14 avsnitt 5.1).

I denna strategi bryts regeringens mål för arbetsmiljö ned i fyra delmål och prioriterade områden för de kommande åren. Delmålen syftar till att tydliggöra politikens inriktning på de områden som regeringen bedömer har stor betydelse för att uppnå arbetsmiljömålet och i slutändan det övergripande målet för arbetslivspolitikerna. Delmålen i arbetsmiljöstrategin är följande:

Ett hållbart arbetsliv – alla ska kunna, orka och vilja jobba ett helt arbetsliv

Ett hälsosamt arbetsliv – arbetslivet ska bidra till utveckling och välbefinnande

Ett tryggt arbetsliv – ingen ska riskera liv eller hälsa på grund av jobbet

En arbetsmarknad utan fusk och brott – en bristfällig arbetsmiljö ska aldrig vara ett konkurrensmedel

Ett hållbart arbetsliv

Alla ska kunna, orka och vilja jobba ett helt arbetsliv. Arbetsmiljön har stor betydelse för hur länge människor kan och vill arbeta. En god arbetsmiljö är en förutsättning för ett hållbart arbetsliv som ger möjlighet till kompetensutveckling, omställning och trygghet. En god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor går hand i hand. Arbetslivet har förändrats snabbt och fortsätter att göra det. För att skapa ett hållbart arbetsliv behöver kunskap och regelverk följa med i dessa förändringar. Därför kommer regeringen fortsätta att satsa på forskning och kunskap. En god arbetsmiljö är också avgörande för att säkerställa kompetensförsörjningen. Arbetsituationen och arbetsmiljön för de anställda inom välfärden är fortsatt en viktig fråga för regeringen.

Alla ska kunna och vilja arbeta ett helt arbetsliv

Ett längre arbetsliv kan inte åstadkommas enbart genom åtgärder under den senare delen av arbetslivet. Hur arbetslivet har sett ut i sin helhet påverkar när människor går i pension. All exponering i arbetsmiljön, såväl positiv och som negativ, från första arbetsdagen har betydelse för arbetsförmågan, viljan och orken att arbeta senare i livet. Arbetsmiljöfrågorna behöver prioriteras så att alla ska orka, kunna och vilja arbeta ett helt arbetsliv. En central del för att skapa ett längre och hållbart arbetsliv är att också bättre ta till vara äldres kompetens och erfarenhet. Arbetsgivares attityder till och nyttjande av senior arbetskraft behöver förbättras.

Förändringarna i arbetslivet påverkar hur vi arbetar, var vi arbetar och när vi arbetar

Det ska råda förutsägbara och trygga förhållanden även i ett arbetsliv i förändring. Alla som arbetar i Sverige ska ha en god och säker arbetsmiljö. I situationer då tjänster förmedlas genom nya digitala verktyg bör det inte finnas några oklarheter i arbetsmiljöansvaret. Det är också viktigt att det råder förutsättningar för en god arbetsmiljö även vid distansarbete och arbete hemifrån. Även om arbetsgivaren inte råder över arbetsplatsen ska ansvarsfördelningen mellan olika aktörer vara tydlig. Arbetsmiljöverket behöver vara anpassat för dagens och morgondagens arbetsliv. Regeringen avser att se över arbetsmiljöregelverket. Arbetsmiljöreglerna måste ge samma skyddsnivå för kvinnor och män och oavsett yrke, bransch eller sektor.

En god arbetsmiljö och möjlighet till kompetensutveckling är avgörande för att säkerställa kompetensförsörjningen

En god arbetsmiljö är avgörande för att säkerställa kompetens i olika sektorer. Det gäller för såväl inom offentlig sektor som inom det privata näringslivet. Arbetsmiljön behöver därför bli bättre. Det kommer att råda kompetensbrist inom välfärden även framöver. För att attrahera och behålla kompetens inom bland annat vård och omsorg krävs trygga anställningar, en god arbetsmiljö och möjlighet till utveckling i arbetet. Arbetet för en förbättrad arbetsmiljö går hand i hand med arbetstagares arbetsvillkor och trygghet i stort.

Forskning och analys prioriteras

Det behövs fler satsningar på utvärdering, forskning och statistik på arbetsmiljöområdet. Kunskap om hur en bra arbetsmiljö skapas och vad som främjar ett mer hållbart arbetsliv kräver både forskning av hög kvalitet och att forskningsresultaten sprids till och används på arbetsplatserna. Kunskap bidrar till en ökad förståelse av problemen och därmed till att relevanta åtgärder kan genomföras.

Ett hälsosamt arbetsliv

Arbetslivet ska bidra till utveckling och välbefinnande. Var och en som arbetar ska ha möjlighet till god hälsa. Arbetsmiljön ska bidra till ett positivt utbyte i form av ett rikt arbetsinnehåll, arbetstillfredsställelse, gemenskap och personlig utveckling. Balans mellan krav och resurser, medarbetares makt och inflytande över sitt arbete, god gemenskap och stöd från chefen är några friskfaktorer i arbetet. Om arbetsmiljön inte bara är bra utan även hälsofrämjande och bidrar till produktivitet gynnar det såväl enskilda individer, företagare och verksamheter som samhället i stort. Att skapa friska arbetsplatser är en viktig del för att främja hälsa. En långsiktigt god arbetsmiljö skapas genom välfungerande samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagar.

Att skapa friska arbetsplatser kan bidra till såväl hälsa som lönsamhet

Det finns kunskapsluckor om arbetsmiljöns positiva effekter och vad som skapar friska arbetsplatser. Regeringen anser att arbetsmiljöaspekter som är gynnsamma ur hälsosynpunkt behöver komma mer i fokus. Företagshälsovården kan bidra i arbetet med att skapa friska arbetsplatser. Det förutsätter en företagshälsovård med god kompetensförsörjning, hög kvalitet och ett ändamålsenligt regelverk.

Det systematiska arbetsmiljöarbetet är grunden till en god arbetsmiljö

Ett gott arbetsmiljöarbete handlar både om att begränsa riskerna och att utveckla de positiva faktorerna. Det handlar om att undersöka, åtgärda och följa upp verksamheten för att förebygga olycksfall och ohälsa, men också för att skapa en god arbetsmiljö. Samtliga arbetsgivare behöver ta sitt arbetsmiljöansvar. Arbetsmiljöskyddet är en rättighet och ska vara detsamma oavsett var man arbetar.

Arbetsmiljöarbete kräver fungerande samverkan

En fungerande samverkan har stor betydelse för hur arbetsmiljöarbetet fungerar på en arbetsplats. Enligt arbetsmiljölagen ska arbetsgivaren samverka tillsammans med arbetstagare och skyddsombud för att åstadkomma en god arbetsmiljö. Skyddsombuden har en allt viktig roll i arbetsmiljöarbetet och ska få den utbildning som krävs för att de ska kunna utföra sitt arbete. För ett gott arbetsmiljöarbete ska kunna bedrivas och att regelverket ska utformas tydligt, enkelt och förståeligt anser regeringen att samverkan mellan arbetsmiljömyndigheterna och arbetsmarknadens parter behöver prioriteras och utvecklas.

Utvecklingen går mot ett mer flexibelt arbetsliv

Under pandemin orsakat av coronaviruset har frågor om distansarbete och arbete hemifrån aktualiserats för vissa grupper av arbetstagare. Under en längre tid har nya sätt att organisera arbetet gjort att fler arbeten kan utföras utan tidsmässiga, rumsliga eller organisatoriska gränser. Vidare vägledning behövs om hur arbetsgivare kan leva upp till arbetsmiljöansvaret även i en arbetsmiljö i hemmet och hur skyddsombuden ska ha möjlighet att utföra sina uppdrag på distans.

Den kognitiva arbetsmiljön blir allt viktigare

Vi arbetar alltmer med information. Inte bara i tjänstemannayrken, utan även till exempel inom industri, hantverk och sjukvård. Många arbetsmoment har blivit mer komplicerade och det behövs mer tid för att lösa krävande uppgifter. Den kognitiva arbetsmiljön, det vill säga hur hjärnan påverkas under arbetsdagen, spelar en allt större roll i arbetslivet. Frågor om den kognitiva arbetsmiljön och digital arbetsmiljö behöver belysas i arbetsmiljöarbetet. Regeringen är även angelägen om att arbetsmiljömyndigheterna arbetar med dessa frågor framöver.

Kränkande särbehandling, trakasserier och mobbning ska inte förekomma

Berättelserna från metoo-upproppet synliggjorde att diskriminering och sexuella trakasserier förekommer i många branscher och i alla delar av samhället. Regeringen har tillsatt en utredning som bland annat ska bedöma om det finns ett behov av stärkt skydd för arbetstagare vid diskriminering, trakasserier och hot av personer som inte är anställda på arbetsplatsen, så som kunder, patienter, passagerare eller brukare. Regeringen ser också ett behov av att frågan om mobbning i arbetslivet uppmärksammas och att åtgärder vidtas för att motverka förekomsten av mobbning på arbetsplatser.

Ett tryggt arbetsliv

Alla har rätt till en trygg och säker arbetsmiljö. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete är avgörande för att förebygga ohälsa och olycksfall, som i värsta fall leder till död. Inget annat än en nollvision kan gälla för dödsfall till följd av arbete. Farliga ämnen på arbetsplatserna ska begränsas och hanteras på rätt sätt. Frågor om hot och våld i arbetslivet behöver tas på allvar. Likaså behöver utvecklingen med ökad stress i arbetslivet brytas. Regeringen kommer därför att prioritera frågor om organisatorisk och social arbetsmiljö under de kommande åren. Arbetsmiljöverket behöver ses över ur ett jämställdhetsperspektiv. Kunskap om arbetsmiljö är viktigt för att minska arbetsrelaterade olyckor och ohälsa. En god säkerhetskultur innebär att alla på arbetsplatsen är medvetna om de risker som finns och har både kunskap och vilja att minska dem.

En nollvision om att ingen ska dö på grund av sitt arbete
Ingen ska behöva dö på sitt arbete, men ingen ska heller behöva dö av sitt arbete. Regeringen utvidgar därför sin nollvision mot dödsolyckor till att ingen ska behöva dö till följd av sitt arbete. Det handlar om en nollvision både mot arbetsplatsolyckor som leder till död men också mot arbetsrelaterad dödlighet på grund av till exempel längre sjukdom, cancer och suicid. Att vidga nollvisionen är viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv.

En god arbetsmiljö är en jämställdhetsfråga

En god arbetsmiljö är viktigt för att kvinnor och män ska ha goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet. Idag finns de flesta arbetande kvinnorna i Sverige inom offentlig sektor. Dessa välfärdstrycken är överrepresenterade i sjukskrivningar på grund av stressrelaterad ohälsa. Regeringen anser att det är viktigt att Arbetsmiljöverket fortsätter att utöva och utveckla tillsynen av arbetsmiljön inom välfärden. Arbetsmiljöverket har sedan flera år tillbaka ett särskilt uppdrag att jämställdhetsintegrera sin verksamhet. Att ta fram regler och genomföra inspektioner som synliggör kvinnors och mäns olika arbetsmiljöförutsättningar är avgörande för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen i Sverige. Regeringen är angelägen om att arbetet fortsätter och prioriteras.

Arbetsmiljoreglerna ses över ur ett jämställdhetsperspektiv

Arbetslivet ser inte likadant ut som det gjorde när arbetsmiljölagen trädde i kraft 1978. Då stod industrin för en större del av den svenska sysselsättningen. Fler hade manuella arbeten, fasta tillsvidare anställningar och en större del av arbetskraften var män. Även om arbetsmiljölagen och Arbetsmiljöverkets föreskrifter har uppdaterats under åren anser regeringen att det finns anledning att se över hur den organisatoriska och sociala arbetsmiljön kan förbättras för att bland annat komma åt de arbetsmiljörisiker som finns i kvinnodominerad sektor. En fråga som behöver beaktas är om det behövs sanktionsavgifter på fler områden än idag.

Frågor om organisatorisk och social arbetsmiljö ska prioriteras

Det har gått mer än fem år sedan Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om organisatorisk och social arbetsmiljö trädde i kraft. Föreskrifterna ställer bland annat krav på hur ohälsosam arbetsbelastning och kränkande särbehandling förebyggs och hanteras. Alltför mycket arbete eller för hög arbetstakt och kränkande särbehandling är exempel på problem i den organisatoriska och sociala arbetsmiljön. Föreskrifterna är viktig för att bryta utvecklingen mot ökad arbetsrelaterade ohälsa på grund av dessa faktorer. Föreskrifterna behöver följas upp och resultatet av föreskrifterna ska utvärderas inom de närmaste åren för att kunna utveckla arbetet liksom för att se om föreskrifterna fått den effekt som har avsetts.

Hot och våld i arbetslivet behöver tas på allvar

Ingen ska behöva utsättas för hot eller våld, varken i hemmet eller på jobbet. Förekomsten av hot och våld i arbetslivet har visat sig vara större inom vissa branscher på arbetsmarknaden. Under senare år har det kommit rapporter om att allt fler myndighetsanställda blir utsatta för hot och våld i sitt arbete. Regeringen anser att det är helt oacceptabelt att de som har till uppgift att hjälpa och skydda andra i samhället utsätts för våld och hot. Det är inte enbart ett arbetsmiljöproblem utan i förlängningen även ett angrepp på det demokratiska samhället. Regeringen har vidtagit flera åtgärder som innebär ett generellt sett skärpt straffrättsligt skydd mot våld, hot och trakasserier.

Friska arbetsplatser hanterar farliga ämnen på ett säkert sätt. Varje år orsakar avgaser, damm och kemikalier på jobbet olyckor, sjukdomar och i värsta fall dödsfall. Även om utveckling av ny teknik och arbetssätt reducerat många kemiska risker i arbetslivet så är kemikalier ett fortsatt allvarligt arbetsmiljöproblem. Farliga kemikalier och kemiska arbetsmiljörisker förekommer på nästan alla arbetsplatser. Många gånger vet vi inte vilka ämnen vi utsätts för. Sverige ska fortsatt ha höga skyddsnivåer mot farliga ämnen på arbetsplatserna.

Arbetsmiljökunskap behöver stärkas både inför och under arbetslivet

Kunskap och attityder är avgörande för att förebygga ohälsa. Det är otillräckligt att endast några få experter har goda arbetsmiljökunskaper när arbetsmiljöarbetet ska integreras i arbetsplatsernas dagliga verksamhet. För att bland annat bidra till att minska antal arbetsolyckor och annan ohälsa i arbetslivet är undervisningen om arbetsmiljö viktig i skolan. Regeringen är mån om att arbetet med arbetsmiljökunskap utvecklas.

Ett arbetsliv utan brott och fusk

En bristfällig arbetsmiljö ska aldrig vara ett konkurrensmedel. Det ska vara ordning och reda på arbetsmarknaden. Det ska aldrig löna sig att begå brott eller skaffa sig fördelar genom att försumma de anställdas rätt till en trygg arbetsmiljö. Arbetslivskriminalitet hör inte hemma på den svenska arbetsmarknaden. Regeringen fortsätter därför att prioritera arbetet mot arbetslivskriminalitet, bland annat genom varaktig samverkan inom ramen för det myndighetsgemensamma arbetet mot fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet samt ett utökat genomförande av kontroller och förebyggande arbete. Samverkan mellan myndigheter och arbetsmarknadens parter behöver utvecklas.

En bristfällig arbetsmiljö ska aldrig vara ett konkurrensmedel. Det ska inte löna sig att försumma arbetstagarnas rätt till en god arbetsmiljö. Människohandel eller människoexploatering ska inte förekomma. Företag som medvetet bryter mot arbetsmiljöregelverket för att få konkurrensfördelar skapar osund konkurrens i arbetslivet. Seriösa företag som följer reglerna ska inte kunna konkurreras ut av företag som bryter mot lagar och regler. Tillsyn av arbetsmiljö är avgörande för att upprätthålla skyddet för arbetstagare och för att rättvisa konkurrensförhållanden ska kunna råda på arbetsmarknaden.

Ytterligare steg för att stoppa arbetslivskriminalitet

Arbetsmiljöverket gör bedömningen att antalet företag som systematiskt bryter mot arbetsmiljöregelverket för att få konkurrensfördelar ökar. Även kopplingarna till annan kriminell verksamhet ökar i omfattning. Regeringen ser med stort allvar på detta. Det myndighetsgemensamma arbetet har ökat möjligheten att stoppa aktörer som bryter mot arbetsmiljöregelverket och andra regler. Regeringen är angelägen om att detta viktiga arbete fortsätter och intensifieras. Regeringen kommer även att se över de behov av förändringar av regelverket om offentlighet och sekretess som kan krävas för att möjliggöra en förbättrad myndighetssamverkan.

Åtgärdsplaner för att genomföra strategin

Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap har en särskild roll som myndigheter inom arbetsmiljöområdet. Av den anledningen har regeringen beslutat att ge dessa myndigheter i uppdrag att ta fram åtgärdsplaner för att genomföra strategin inom sina respektive områden. Åtgärdsplanerna ska utgå från strategins fyra prioriterade områden och tydliggöra vilka åtgärder som ska genomföras för att nå strategins uppsatta mål. Åtgärden ska vara tidsatta och innehålla en plan för uppföljning. En första skriftlig redovisning av uppdraget ska lämnas senast den 31 augusti 2021. Därefter ska myndigheterna årligen återkomma senast den 1 mars varje år. Uppdraget ska slutredovisas den 1 mars 2026.

Regeringens arbetsmiljöforum

För att upprätthålla och fördjupa trepartsarbetet avser regeringen att fortsätta ha ett löpande forum för dialog med representanter för arbetsmarknadens parter och berörda myndigheter. Forumet ska kallas regeringens arbetsmiljöforum. Syftet med forumet är att tillsammans med arbetsmarknadens parter och myndigheter diskutera pågående och planerade åtgärder inom strategins område, samt de åtgärdsplaner som Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap ska ta fram.

Uppföljning, resultatredovisning och utvärdering

Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap ska årligen lämna en skriftlig redovisning av arbetet med åtgärdsplaner för att genomföra strategin. Redovisningen ska lämnas till regeringen senast den 1 mars varje år och ska innehålla en lägesbeskrivning av pågående arbete, presentera resultat av vidtagna åtgärder och vid behov uppdatera åtgärdsplanerna.

Regeringens uppföljning av resultaten av strategin kommer att ske årligen i regeringens resultatredovisning till riksdagen i budgetpropositionen.

En utvärdering av arbetsmiljöstrategin ska senast ha påbörjats under 2024.

Arbetsmarknadsdepartementet

Växel: 08-405 10 00

Besöksadress: Fredsgatan 8

Stockholm